

Helseskadelig luft annenhver dag

Annenhver vinterdag er lufta i Oslo helseskadelig, viser en ny rapport fra Norsk institutt for luftforskning (Nilu). Oslo kommune vil innføre piggdekkforbud og varsle innbyggerne når lufta blir for dårlig.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Rapporten omhandler vinteren 1993/94, og gir data fra fire målestasjoner i byen. Luftkvaliteten var klart dårligere enn vinteren før, på grunn av lange perioder med kaldt og stille vær.

Nilus oversikt viser at det er i Gamlebyen lufta er dårligst. Omtrent annenhver dag, eller i 45 prosent av målingene, har lufta i bydelen vært helseskadelig. Ved Kirkeveien er forurensningen for høy hver tredje dag, viser målingene.

Tre av fire stasjoner hadde høyere gjennomsnittlig luftforurensning enn de grensene som Statens forurensningstilsyn (SFT) anbefaler, ut fra helsehensyn. Bare på Tåsen var luftkvaliteten totalt sett god.

Undersøkelsen viser at lufta i Oslo ikke har blitt renere de

siste årene. Etter at det ble påbudt med katalysator på alle nye biler for fem år siden, har ikke forurensningen blitt mindre. Ifølge Opplysningskontoret for veitrafikk er det nå snaut en fjerdedel av den norske bilparken som bruker katalysator.

- Vil varsle

Oslo kommune arbeider nå med å etablere et bedre system for luftovervåkingen. Det skal bruke værdata til å finne ut hvor høy luftforurensningen er på et hvert sted i byen, i stedet for bare å ha tilfeldige målinger.

– Det gjør at vi kan varsle innbyggerne, legge om trafikken og simulere luftsituasjonen i byen, sier Tom Christian Axelsen, byrådssekretær for miljø og samferdsel, til N&M Bulletin.

Byrådet har ikke tatt stilling til hvor ille det skal være før innbyggerne varsles – enten over radio, eller via elektroniske skjermer langs veiene og databaser som folk selv kan slå opp i.

– Totalt sett er svevestøv et større helseproblem i Oslo enn utslippene av nitrogenoksyd (NO_x). Det kan vi redusere med et piggdekkforbud. Vi vil legge fram et slikt forslag i løpet av høsten, varsler Axelsen.

Forbudet kan håndheves på to måter: Enten får folk som bor i bestemte områder, og som

skal inn til Oslo sentrum, ikke lov til å bruke piggdekk. Eller så får biler med piggdekk ikke lov til å bruke hovedveinettet. Den siste varianten er brukt i Sveits, og har ifølge Axelsen vært en effektiv måte å redusere

støvproblemene på.

Byrådet har ikke bestemt seg for hvilken løsning det vil gå inn for, men har fått positive reaksjoner hos Statens Vegvesen i Oslo og Akershus på forslaget.

WHO: utslipp dreper

I en ny, oppsiktsvekkende rapport fra Verdens helseorganisasjon (WHO) heter det at opp til 13 000 eldre dør hvert år i Europa som følge av luftforurensning.

N&M Bulletin
Jon K. Berg

Rapporten er offentliggjort av det svenske sur nedbør-sekretariatet og paraplyorganisasjonen Transport & Environment.

Overslagene fra WHO viser blant annet:

- som følge av svovelforurensning er det 6000 til 13 000 for tidlig døde blant personer over 65 år.
- svovelutslippene fører til at 89 000 til 203 000 personer lider av kroniske luftveisproblemer.
- 58 000 til 99 000 barn har sjukdommer i lavere luftveisorganer som følge av NO₂-

forurensning.

- 60 millioner mennesker har redusert lungekapasitet av samme årsak.
- 220 000 til 1,9 millioner barn lider av hoste og øye-irritasjon på grunn av bakkenært ozon.

Den amerikanske lungeforeningen har nylig kommet med en lang liste over nye studier som delvis bekrefter bildet som WHO tegner.

- En studie viste at de som lever i områdene med mest forurensning, har 25 prosent større risiko for tidlig død enn andre.
- Data fra Toronto og sørlige Ontario viser sterk økning i sjukehusinnleggelser som følge av luftforurensning, selv ved nivåer under de offisielle helsegrensene.
- I Utah ble det funnet at mer svevestøv resulterte i 40 prosents økning i fravær fra skolen.

Flere og dårligere skip fra øst ankommer Norge

side 3

Forbudt gift fortsatt i bruk

side 4

NKL-topp: Opp med bensinprisen!

side 9

Natur&miljø Bulletin

Norges Naturvernforbund

Ansvarlig redaktør: Jon Knut Berg

Red. sekr: Ole P. Pedersen
Journalist Jens P. Toldnæs
Postboks 2113 Grünerløkka
0505 Oslo

Bankgiro: 1720.05.00717

Postgiro: 0803 50 94602

E-post: <red.naturvern-@oslonett.no>

Telefon: 22 71 55 20

Telefax: 22 71 56 40

Neste utgave: 25.8.1995.

Annonser tlf: 22 71 92 20

Annonser fax: 22 71 92 38

Produksjon: Gan Grafisk.

Trykket på Cyclus, 100 prosent resirkulert papir.

Natur & Miljø Bulletin er

medlem av Den norske

fagpresses forening, og

tilsluttet Fagpressens

redaktørplakat.

I brottsjøl

Statens forurensningstilsyn (SFT) roper nå et varsku mot den stigende faren for oljeutslipp fra skip i norske farvann. Myndighetene mangler foreløpig effektive botemidler.

Arisans forlis ved Runde i 1992 er det siste store utslippet vi har hatt utenfor norskekysten. Men de akutte utslippene av olje fra skip har økt siden dengang. I 1994 ble det registrert 120 flere akutte utslipp fra skip enn året før. I mengde utslipp må vi tilbake til 1989 for å finne noe i nærheten av nivået i fjor.

SFT frykter at økningen vil fortsette i årene framover. Dels skyldes det økt handel, dels at deler av flåten blir eldre og at standarden synker.

Det mangler ikke på gode forslag for å forhindre denne utviklingen. Problemet er at de enkelte skipsfartsnasjonene ofte venter på internasjonale regler. Det er oppløst og vedtatt at nettopp det er nødvendig, siden skipsfarten er en internasjonal næring.

FNs skipsfartsorganisasjon (IMO) har imidlertid vist seg som en treg materie, riktignok med stor kreativitet og gode intensjoner, men med sørgelig svak besluttsomhet. De tekniske kravene til skipene er for romslige, og internasjonalt finnes det ingen straffemuligheter til redere, flaggstater og havnestater som bryter vedtakene.

Hvis ikke det blir mer fart på IMO, vil nok enkelte land og regioner, som EU, i større grad ta skjelen i egne hender. På den ene siden kan dette være uheldig, fordi kravene da vil variere fra område til område. På den andre siden er det uunnngåelig hvis IMOs sendretikthet fortsetter. Landene må sikre seg mot at useriøse redere får operere fritt i deres farvann. Samtidig er det viktig at landene ikke gir opp det internasjonale arbeidet.

Her hjemme satte handelsministeren ned et utvalg i januar i år som nettopp skulle se på hva norske myndigheter kan gjøre for å reagere mot den økende holketrafikken, spesielt fra øst. Allerede før sommeren forelå innstillingen, og her finner vi mange forslag med snert i. Norge trenger sårt virkemidler som kan hindre rustholkenes frie flyt i norske farvann.

Gjeste kommentar

Klare forbedringer

Kjell Opseth

Samferdsleminister

Med rette blir det vist til at transport – og særleg vegtransport – fører til store miljøproblemer. Inngrep i naturen, støy og utslipp til luft, med både globale, regionale og lokale skadeverknader. Alt dette er grundig dokumentert. Men sjølv om mykje enno er ugjørt, er biletet langt frå berre svart: Transportsektoren er ikkje på alle område den største «miljøsyndaren», slik somme stundom synest å meine. Dessutan kan sektoren også – for ein del problem – vise til at det er skjedd klare forbedringar på heller kort tid, og med utsikt til ytterlegare forbedringar.

Det er for det første viktig å sjå problema som transporten skapar i forhold til dei problema som skuldast verksemd innanfor andre sektorer. Tar vi for oss utslipp som har globale skadeverknader, i hovudsak utslipp av CO₂, som fører til drivhuseffekten, finn vi dette: Transportsektoren (fiskeflåten og mobile boreriggar ikkje medrekna) står for 36,7 prosent av innanlandske utslipp av CO₂, fordelt med 3,6 prosent for luftfart, sju prosent for sjøtransport og 23,8 prosent for vegtrafikk. Ser vi på utslippa i forhold til transportarbeidet (målt i personkilometer), er det imidlertid sjø- og lufttransport som har dei klart høgaste utslippa.

Situasjonen er denne når det gjeld utslipp av svoveldioksid (SO₂) og nitrogenoksid (NO_x) som fører til regional forureining i Europa som følgje av forureining.

Transportsektoren står for omlag 21,6 prosent av innanlandske utslipp av SO₂ og 65,7 prosent av NO_x-utslippa. Luftfarten står for 1,6 prosent av dei samla NO_x-utslippa, medan vegtrafikk og sjøtransport står for høvesvis 35,5 og 22,8 prosent. Når det gjeld NO_x-utslipp har sjøtransport med

snøggått dei klart høgaste utslippa per passasjerkilometer.

Vegtrafikk er ei dominerande kjelde til lokal luftforureining. Dette gjeld særleg utslipp av NO_x, kullos (CO) og svevestøv. Støy er også eit lokalt miljøproblem, særleg knytt til vegtrafikk og luftfart. Vi kan rekne med at problema i samband med støy frå vegtrafikken vil bli redusert som følgje av mellom anna riksveginvesteringar i tida framover. Ved planlegging av nye veganlegg vil ein leggje til grunn retningslinjer med tilrådingar om støy-nivå. Når det så gjeld luftfarten er det mellom anna verdt å merke seg at den nye hovudflyplassen på Gardermoen vil føre til at støyproblema i Oslo-området blir vesentleg redusert: Talet på personar som er utsette for støy frå flytrafikken blir redusert fra omlag 100 000 i dag til omkring 3 500 ved opning av hovudflyplassen på Gardermoen.

Avgasskrav til køyretøy påverkar utslippa. Fram til tusenårsskiftet vil vi få ein vesentleg nedgang i utslippa av NO_x og hydrokarbonar og kullos, som følgje av dei avgasskrava som anten er sette i verk eller som er vedtatte og blir sette i verk i tida framover.

Staten sin generelle investeringspolitikk, særleg innanfor veg- og jernbanesektoren, har vore med på å gi klare forbedringar. Eksempel på dette er at høgare standard på NSB sitt tilbod har ført til trafikkvekst, særleg på mellomdistanse- og Intercity-strekningane. Dessutan har bygging av omkøyingsvegane redusert dei lokale miljøproblema i mange byer og tettstader. At det blir lettare for trafikken å komme fram på vegane, har også vore med og redusert utslippa frå biltrafikken, mellom anna fordi ein har fått bort ein god del av den lite miljøvennlege kø-køyringa. Den hovudvegutbygginga som no skjer i dei største byane er såleis også viktige miljøtiltak!

Flere og dårligere skip fra øst til Norge

Norske myndigheter er bekymret for konsekvensene av den økte skipstrafikken fra Øst-Europa.

N&M Bulletin

Jon K. Berg

Anløpet av ikke-militære fartøyer til Nord-Norge har økt eksplosivt de siste årene. I 1986/87 hadde Nord-Norge omlag 500 anløp per år. I 1994 var antallet steget til 7000.

En god del av disse skipene er øst-europeiske, og mange av dem har vist seg å være problemskip. De er dårlig vedlikeholdt, det er uro blant mannskapet, det er vanskelig å komme i kontakt med rederne, skipet mangler dokumenter og sertifikater, eller det anløper uten nødvendig tillatelse.

Grotesk

En arbeidsgruppe nedsatt av handelsministeren i januar i år kom like før sommeren med en rapport om dette problemet. Her vises det til en rekke groteske eksempler på øst-europeiske fartøyer som har voldt problemer for norske havnemyndigheter.

Det ukrainske skipet Podvodnik Marinesko ble i fjor tatt i arrest etter at skipet det slepte,

den russiske krysseren Murmansk, slet seg utenfor kysten av Nord-Norge.

Politiet i Hammerfest måtte i to – tre uker kjøpe proviant til mannskapet, og septiktankene kunne ikke tømmes på vanlig måte, fordi de inneholdt olje. Det medførte at det måtte rekvireres en spesialbil til 30 000 kroner. I tillegg måtte politiet betale havneavgiftene.

Et annet typisk problem er at havarete skip blir liggende i lang tid i skjærgården.

Mange av fartøyene er dessuten bygget bare for ferdsel på elver og andre beskyttede farvann i Russland eller Baltikum. Likevel blir de utstyrt med dispensasjonssertifikat fra flaggstaten, noe som gir dem anledning til å seile i andre farvann.

Synderister

Her er noen av arbeidsgruppens anbefalinger for å redusere antall anløp av problemskip:

- Opprettelse av et synderegister, der ureglementerte forhold knyttet til et fartøy blir samlet.
- Skipsagenten får garantiansvar for at skipene ikke blir en økonomisk belastning for norske myndigheter.
- Den som står for klarering av et skip blir straffe- og erstat-

ningsrettslig ansvarlig for at informasjonen til norske myndigheter er korrekt.

- Sjøfartsdirektoratet gis hjemmel for å bringe skip i sjødyktig stand for eiers regning.
- Det kreves ansvarsforsikring for alle skip som skal anløpe norske havner og farvann.
- Havnemyndighetene kan fjerne arresterte skip og skip som ikke er sjødyktige – mens eieren betaler.
- Hjemmel for å nekte besetningen å forlate et skip hvis det medfører at skipet blir liggende uten nødvendig vakthold og tilsyn.
- Adgang til å nekte anløp til norsk havn for skip som har

en lengre liste med overtredelse av norske lover og regler.

- Mulighet for å gripe inn og ha forebyggende tiltak også der det er fare for forurensning.

Positivt

Prosjektleder Sveinung Oftedal i Norges Naturvernforbund synes arbeidsgruppen har funnet en riktig kombinasjon av tiltak.

– Vi håper at handelsministeren setter forslagene ut i livet. Det er flere kyststater som har tilsvarende problemer, slik at det skulle være mulig å få internasjonal anerkjennelse for tiltakene.

NORGES NATURVERNFORBUND er landets største natur- og miljøorganisasjon med over 30.000 medlemmer. Vi har 165 fylkes- og lokallag over hele landet. Forbundet er knyttet til flere internasjonale nettverk, blandt annet Friends of the Earth. Sekretariatet ligger i Oslo med ca. 30 ansatte. Redaksjonen har et nært samarbeid med sekretariatet. Vi kan tilby et inspirerende og meningsfylt miljø med utfordringer på både faglig og mellommenneskelig plan

Da vår redaktør slutter 1. september, søker vi ny

REDAKTØR

Vi utgir to publikasjoner: magasinet Natur&Miljø (opplag 30.000, utkommer seks ganger i året) og nyhetsavisen Natur&Miljø Bulletin (opplag 6.000, utkommer 22 ganger i året).

Redaksjonen består av redaktør og to journalister, og er tilsluttet Fagpressens Redaktørplakat.

Vi søker en person med erfaring fra nyhetsjournalistikk og magasin-produksjon. Vedkommende må ha evne til å lede redaksjonen i et hektisk miljø. Vår nye redaktør bør ha god kjennskap til og interesse for norsk og internasjonal miljøpolitikk. Lønn etter avtale.

Eventuelle spørsmål kan rettes til redaktør Jon Knut Berg eller leder Heidi Sørensen på telefon 22 71 55 20.

Skriftlig søknad sendes innen 24. august d.å. til Norges Naturvernforbund, postboks 2113 – Grünerløkka, 0505 Oslo.

Laks lokket i turbin

En svensk oppfinnelse skulle hindre at laks og sjørret døde i kraftverksturbiner. Oppfinnelsen falt i fisk.

N&M Bulletin

Jens P. Toldnæs

Et svensk forsøk på å hindre sjørret- og laksedød i kraftverksturbiner fikk et uventet resultat, ifølge Jaktmarker & Fiskevatten. Ved hjelp av blinkende lys monterte 400 meter

ovenfor et kraftverk i Norrteljeelva, skulle laksen skremmes fra å svømme inn i turbinene. Tanken var at fisken skulle velge alternative vandringsveier som var lagt ved siden av.

Resultatet ble stikk motsatt. I stedet for å bli skremt av de kraftige blinkende lysene, virket det som om fisken ble lokket av dem. 94 prosent av laksen, og 59 prosent av sjørreten valgte den farefulle veien forbi lampesperren og gjennom turbinene.

Miljøkrav til statlige biler

De kanadiske myndighetene planlegger å konvertere alle sine 25 000 biler og varebiler til å gå på alternativt drivstoff i løpet av fem år, skriver Financial Post. Myndighetene ønsker også å ha færre statlige biler for å redusere sine utslipp av klimagasser med 30 prosent.

Takk for støtten!

Forbudt gift fortsatt i bruk

Til tross for at det er forbudt å importere, omsette og selge insektmidlet Lindan i Norge, er stoffet fortsatt i bruk. Lindan er kreftfremkallende og kan nedsette forplantningsevnen.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

Fram til 1992 ble lindan brukt som plantevernmiddel i Norge. Som tømmervernmiddel ble det trukket tilbake så tidlig som i 1986. Likevel er det ikke forbudt å bruke lindan dersom noen skulle ha det på lager. Engerdal kommune har denne sommeren sprøytet tømmerverter for å beskytte tømmeret mot insekter.

Til nå har det vært vanlig at når et stoff har vært godkjent, kan restlagrene brukes opp. Landbrukstilsynet har oppfordret folk til å levere inn restlager av lindan, men jobber nå for å bedre rutine på dette området.

– Vi jobber med nye retnings-

linjer slik at all bruk kan opphøre etter at et stoff er trukket tilbake, sier Kai Ove Braklo ved Landbrukstilsynet til N&M Bulletin.

Braklo presiserer at det kan ta tid å få godkjent slike regler, og er usikker på når de nye retningslinjene kan trå i kraft.

Akutt giftig

Ordfører Reidar Åsgård i Engerdal kommune er overrasket over at kommunen fremdeles bruker lindan.

– Hvis dette er tilfelle må vi se å få gjort noe med denne praksisen, sier han til N&M Bulletin.

Blir ikke kvitt miljøgifter i Norge

Norge når ikke halvdelen av målene for reduserte utslipp av sju prioriterte miljøgifter.

N&M Bulletin
Jon K. Berg

Lindan er funnet i humus, luft, vann, sediment og organismer i varierende konsentrasjoner. Ifølge Statens forurensningstilsyn (SFT), er de høyeste konsentrasjonene funnet i spekk fra sel i Sør Norge.

Lindan er akutt giftig overfor marine organismer og pattedyr. Kroniske giftvirkninger kan oppstå selv ved svært lave konsentrasjoner. Ifølge SFT er lindan kreftfremkallende og nedsetter forplantningsevnen hos alle varmblodige dyr. Det har ikke vært mulig å komme i kontakt med faglig ansvarlig for lindansprøytingen i Engerdal.

Målene er både satt av Stortinget og av Nordsjølandene i fellesskap, og skulle vært nådd innen i år. Det er ulike årsaker til at målene ikke nås.

For kobber er de viktigste gjenværende kildene bunnstoff til båter, notimpregnering og ruver. For sink er det utslipp fra slitasje av bildekk og noe industri.

En enkelt ferrokrombedrift ødelegger målet for krom, mens veistøv og oljeprodukter gjør at målet for nikkel ikke nås. For tinnorganiske stoffer er bunnstoff til store båter synderen, mens aluminiumsverk må ta skylden for at fluor-målet ikke nås. På den andre siden nås alle målene for femten andre prioriterte miljøgifter, går det fram av SFTs nye publikasjon «Forurensning i Norge 1995».

SFT skriver at det kommer stadig nye, miljøskadelige stoffer på markedet, og vårt forbruk av produkter som inneholder miljøskadelige stoffer øker. SFT er bekymret for at kjemikalier med østrogenliknende virkning kan gi redusert forplantningsevne hos menn.

Doblet utslipp av kjemikalier

På fem år er driftsutslippene av kjemikalier fra oljevirkksomheten i Nordsjøen fordoblet. Også akutte utslipp fra skip øker sterkt.

N&M Bulletin
Jon K. Berg

Økt tempo i oljeutvinningen og stadig eldre felt øker miljøbelastningene i sjøen, går det fram av publikasjonen «Forurensning i Norge 1995», utgitt av Statens forurensningstilsyn (SFT). Boring, produksjon, drift av installasjonene og rørløp gir «store forurensende utslipp til vann», heter det.

Og verre skal det bli. Ifølge SFT, forventes det en «sterk økning» av olje- og kjemikalieutslipp til vann.

Mens driftsutslippene av olje i 1993 var 750 tonn, forventes de å stige til 2000 tonn i år 2000. Dette vil forverre tilstanden for organismer som lever i vannmassene, mener SFT.

Også de økte kjemikalieutslippene karakteriseres som en betydelig forurensningskilde.

Akutte utslipp

Antall meldinger om akutte utslipp av olje og kjemikalier økte med 22 prosent fra 1993 til 1994. Økningen skyldes i hovedsak at det er blitt flere installasjoner på den norske kontinentalsokkelen. Og i og med at petroleumsvirkksomheten stadig vokser i omfang og sprer seg til nye områder, frykter SFT at risikoen for akutte utslipp vil øke.

Men også akutte utslipp fra skip øker. I 1994 ble det registrert 120 flere akutte utslipp av olje og kjemikalier fra skip enn i 1993. SFT regner med en stigende fare for utslipp fra skip i årene som kommer. Det skyldes dels at standarden på skipene blir stadig dårligere, og dels at trafikken øker som følge med den økte handelen med Russland og kontinentet.

Uenig

Informasjonsleder Trygve

Skanding ved Statoil Bergen sier i en kommentar at selskapet er uenig i SFTs tolkninger av tallene.

– Den totale miljøbelastningen kan ikke relateres direkte til mengden utslipp av kjemikalier. Overgang til mindre miljøbelastende kjemikalier er en kontinuerlig prosess i Statoil, og økt forbruk og utslipp betyr ikke nødvendigvis at belastningen øker tilsvarende, sier han til N&M Bulletin.

Informasjonslederen viser dessuten til at 92 prosent av kjemikalieforbruket er stoffer som enten forekommer naturlig i sjøvann eller som regnes som lite miljøskadelige.

Når det gjelder oljerester i produsert vann, peker Skanding på at det gjøres forsøk i Statoil-regi med reinjeksjon av vannet, og det pågår arbeid for å gjøre rensingen bedre. Dessuten refererer han til studier som viser at rensert produsert vann ikke gir akutte skader på miljøet.

Problemer med plastfyllinger

Tannfyllinger av plast avgir det østrogenangivende stoffet Bisphenol A viser en spansk undersøkelse.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

Tannfyllinger av plast er ikke så ufarlige som tidligere antatt. Plastfyllingene, som er i ferd med avløse de kvikksølvholdige amalgamfyllingene, viser seg å avgir det østrogenangivende stoffet Bisphenol A.

Fenomenet opptrer ved stort sett alle de plasttyper som blir brukt til fyllinger, opplyser den danske avisen Information.

Den spanske undersøkelsen viser at problemet er størst for den typen plast som blir brukt til å reparere mindre hull med, den typen som overveiende brukes på barn.

I denne plasttypen har de spanske forskerne funnet så store mengder Bisphenol A i spyttet at selv en fortynning på 100 ganger ikke kunne oppheve østrogenvirkningen på menneskelige celler.

Reidun Stenvik i Den Norske Tannlegeforening er foreløpig litt skeptisk til de spanske resultatene.

– Jeg kjenner til påstandene, men foreløpig virker det som om det er lite dokumentasjon

på dette, sier hun til N&M Bulletin. Stenvik synes likevel det er positivt at plastfyllinger blir diskutert.

– Motstandere av amalgam har en tendens til å se bort fra at plastkomposittene også har endel bivirkninger, sier hun, og viser til allergi hos såvel pasienter som tannleger.

Etterligner

Andre undersøkelser viser at det siver ut opp til 20 prosent av råstoffet BisGMA etter montering av en plastfylling. Dette stoffet virker ikke i seg selv som østrogen, men stoffet blir muligens nedbrutt til Bisphenol A i pasientens organisme.

Nybølge-stasjon

England åpnet verdens største bølgekraftverk i forrige uke. Osprey ligger 300 meter utenfor skotskekysten, ved atomanlegget Dounreay. Bølgekraftverket kan produsere to megawatt, seks ganger så kraftig som noe annet bølgekraftverk, ifølge The Guardian. Kraftverket er finansiert uten støtte fra den britiske regjeringen, som mener bølgekraft ikke kan bli noen kommersielt interessant energikilde. EU og private firmaer har skaffet de 20 millionene som kraftstasjonen koster.

Tyskerne sa nei til bilstans

Det tyske parlamentet har sagt nei til å begrense biltrafikken når luftforurensningen av bakkenært ozon overstiger fastsatte grenser. Lovforslaget inneholdt imidlertid svært mange unntak, slik at kritikerne mente den var meningsløs.

Miljøvernminister Angela Merkel sa i debatten at det å senke eller innføre fartsgrenser ikke var den rette måten å bekjempe ozonforurensningen på. Hva som var den rette måten etter hennes mening, forteller Reuter-meldingen ingenting om.

Nei til solenergi

Det siste firmaet som har produsert solceller, forlater Tyskland ved årsskiftet. Styreformann i ASE, Hermann Scheer, karakteriserer det som «vanvidd» at Tyskland kvitter seg med den energiformen som antakelig kommer til å vokse raskest og sterkest i det neste århundret. ASE skylder på høye kostnader ved produksjon av cellene, og liten støtte fra tyske myndigheter, i motsetning til det man kan hente hos amerikanske styresmakter. (Der Spiegel)

Takk for
støtten!

RENOVEST
— på lag med naturmangfold

Markveien 44, 8400 Sortland
Tlf. 76 12 25 77 Fax 76 12 35 77

Thor's Kemiske Fabrikker
Nobel Industrier

**Norske
Felleskjøp**

FRIONOR

Frionor A/S
Postboks 195, 1324 Lysaker

HALLINGDAL
KRAFTNETT
Hovedkontor:
3580 Gjøvik
Tlf. 32 08 84 25

HALLINGDAL
KRAFTNETT
Hovedkontor:
3580 Gjøvik
Tlf. 32 08 84 22

**ASERAL KOMMUNE
OG
AUDNEDAL KOMMUNE
SKOGBRUKSSJEFEN**

**Oppland Skogselskap
og Biri Planteskole
støtter
Naturvernforbundet**

**ÅSNES KOMMUNE
SKOGBRUKSSJEFEN**

- Sykkelsatsing ikke bortkastet

Myndighetene slår kraftig tilbake mot kritikken som er fremmet mot sykkelprosjektene i Sandnes og Tønsberg. – Prosjektene har gitt flere syklister, og enda flere skal det bli, sier Kjell Spigseth, rådgiver i Miljøverndepartementet (MD).

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

N&M Bulletin skrev like før sommeren om en rapport fra Transportøkonomisk institutt (TØI), som viste at prosjektene har kostet 50 millioner kroner, uten å gi flere syklister fra 1992 til 1994.

MD er uenig i konklusjonen.

– Hvordan kan det bli flere syklister?

– Både Sandnes og spesielt Tønsberg har en stor andel av syklister allerede, etter norsk målestokk. Mye tyder på at det også var en oppgang fra 1990 til 1992. Da var det mye holdningsskapende arbeid, og en del utbygginger av sykkelveinettet. Men vi vil nok ikke se den fulle effekten av arbeidet før om en fem års tid, sier Spigseth.

Han mener syklistene må få en del fordeler i forhold til bilistene – blant annet parkeringsplasser nærmere bykjernene.

Sykel framfor bil

Han mener sykkelprosjektet har hatt positiv betydning for hvordan Statens vegvesen bruker sine penger og planleggingskapasitet.

– For første gang er det satset på sykkel som transportform. I Tønsberg ble den planlagte veiutbyggingen lagt til side. I Hønefoss følges det opp med tilsvarende tanker: først

prøver man å løse transportproblemene med utbygging av sykkelnett, før det eventuelt bygges nye bilveier. I Drammen og Trondheim er allerede utbyggingen av et hovednett for sykkel i full gang.

Sykelbyprosjektet var et resultat av arbeidet med transportplaner i de ti største byene i Norge (TP10).

– Vi ønsket å sette raskt i gang et miljøvennlig transporttiltak. Sykkelsektoren er overmoden – det har vært intensjoner og planer om å gjøre noe i mange år, sier Spigseth.

Fornøyd

Tone Refsdal er koordinator for sykkelbyprosjektet i Tønsberg og Nøtterøy. Så langt er hun fornøyd med prosjektet, men er enig i at det ikke er så positive tall å vise til.

– Vi hadde selvfølgelig håpet på bedre resultater. Men undersøkelsene gir ikke et riktig bilde i forhold til det vi har oppnådd. Det er mer i dette prosjektet enn det som kommer fram ved tilfeldige målinger. Vi arbeider for å skape en

sykkelkultur, understreker hun.

Dette arbeidet har kommet ganske langt, og Refsdal trekker fram «sykle-til-jobben» kampanjen, som Tønsberg har arrangert i fem år. Kampanjen har ført til at folk som sykler, sykler lengre og oftere.

Store deler av Tønsberg og Nøtterøys innbyggere bor innen fem kilometer fra bysentrum. Det er i dette området utbyggingen av sykkelstier foregår. Innen 1997 skal utbyggingen være ferdig.

Refsdal mener samarbeidet med vegkontoret i Vestfold har fungert meget bra. Det hjalp også at politikerne ikke klarte å bli enige om hvordan en ny ringvei rundt Tønsberg skulle finansieres. Veien er lagt på is, og det ga mulighet for flere penger til sykkelveiutbygging.

Refsdal har tro på at den økte utbyggingen vil gi flere syklister.

– De undersøkelsene vi har hatt, viser at en relativt stor del av befolkningen svarer at de vil sykle, om det ligger bedre til rette for det.

Lunkne syklister

Syklistene har blandede erfaringer med sykkelprosjektene i Sandnes og Tønsberg.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

I en rapport fra Aksjon Nærmiljø og Trafikk (ANT), som ble utgitt tidligere i år, kommer det fram at syklister ikke bare er fornøyd med måten myn-

dighetene har brukt 50 millioner kroner på.

«Brukerne har bare i begrenset omfang kunnet påvirke utformingen av fysiske tiltak», heter det i rapporten, som kritiserer Tønsberg-prosjektet for å være uoversiktlig organisert. Syklistenes organisasjoner har kommet med skriftlige og muntlige innspill, uten å få særlig respons, skriver ANT.

Skattereform på vei

Kristelig-demokratene og sosialdemokratene i Tyskland ønsker å innføre drivstoffavgift for luftfart og landbruk, skriver Reuter. Forslaget innebærer også avgiftslette for husholdninger som installerer mer effektive oppvarmingsystemer, eller som går over til fornybare energikilder.

Radioaktivitet gir Downs syndrom

Antall barn født med Downs syndrom steg kraftig i Vest-Berlin etter Tsjernobyl-ulykken. Danske og tyske forskere er enige om at det er en sammenheng. Norge har ikke registrert tilsvarende økning.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

Etter Tsjernobyl-ulykken ble Berlin to ganger innhyllt i radioaktive skyer. Den første, og mest radioaktive, dukket opp 29. april, den andre kom fem dager senere, 4. mai, skriver det danske bladet Miljøsk.

7. mai rensset kraftige regn-

skyll luften i Berlin, og radioaktiviteten sank. Da hadde innbyggerne i åtte dager innåndet radioaktive doser som lå langt over det normale.

Nøyaktig ni måneder senere steg antall fødte barn med Downs syndrom kraftig.

Firedoblet i januar

Normalt ble omlag 30 barn i året født med Downs syndrom i Vest-Berlin fram til 1986 (1,5 per 1000). Tallet var stabilt fra 1980 til 1987, da myndighetene med ett kunne konstatere 46 barn født med denne kromosomfeilen.

Ifølge Miljøsk viser tilsvarende undersøkelser i andre land det samme. Det er en tendens til overhyppighet av Downs syndrom etter Tsjerno-

byl-ulykken i Sverige, Tyskland og deler av Skottland, selv om tendensen ikke er så tydelig som for Berlins vedkommende.

De samme konsekvensene er innrapportert fra India og Kina, i tilfeller der foreldrene har vært utsatt for radioaktivitet i befruktningsøyeblikket.

Berlin verst

Hvorfor har Berlin kommet verre ut enn mange av de andre stedene som var utsatt for tilsvarende doser med radioaktivitet? Forskerne forklarer dette med en generell mangel på jod i den vest-tyske befolkningen ved ulykkestidspunktet. Konsentrasjonen av jod hos nyfødte var eksempelvis bare en fjerdedel av hva den var hos finske barn.

Får befolkningen den mengde jod de skal, blir den opptatt i skjoldbruskkjertelen. Er det jodmangel, vil radioaktivt jod ta det opprinnelige jodets plass i organismen.

En stor del av de radioaktive skyene som kom inn over Berlin våren 1986, bestod nettopp av radioaktivt jod.

Norge slapp unna

I Norge er det ikke registrert tilsvarende økning av Downs syndrom etter Tsjernobyl-ulykken.

– Vi har undersøkt dette sammen med fødselsregisteret i Bergen. Konklusjonen er at vi ikke har sett noen sikre tegn på en slik økning, sier overlege Jon Reitan ved Statens strålevern til N&M Bulletin.

Stygg PCB-rekord

KØBENHAVN (Natur & Miljø): Grindhvalen er blitt et svømmende miljøgiftlager. Folk på Færøene spiser mye hvalkjøtt, og har samtidig de høyeste PCB-verdiene som noen gang er målt på mennesker.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

I likhet med andre kystbefolkninger, har folk på Færøene gjennom århundrer skaffet mye av maten sin fra havet. Her spiser folk framdeles mye spekk og kjøtt fra hval, først og fremst grindhval. Grindhvalen er en omlag åtte meter lang tannhval som lever av blekksprut og fisk. En ny undersøkelse, som ble lagt fram på den europeiske SETAC-kongressen om miljøgifter i København nylig, viser at grindhvalen inneholder store mengder tunge miljøgifter,

og at disse igjen skader folk som spiser kjøttet.

I rapporten «Significanse of seafood diet in exposure to organochlorines and mercury at the Faroe Islands», legger Philippe Grandjean fra Universitetet i Odense fram tall som viser at grindhvalen kan inneholde høye konsentrasjoner av kvikksølv i muskelvev og bløte organer, mens spekket inneholder store mengder PCB og andre klororganiske stoffer.

PCB-rekord

Ved å undersøke 88 gravide kvinner på Færøene, og sammenligne med kosthold, fant forskerne tydelig sammenheng

mellom inntak av mye hvalkjøtt og høyt innhold av kvikksølv i morsmelken. Til en viss, men svakere grad, var det også sammenheng mellom kvikksølvinnhold og inntak av fisk. I et tilfelle hvor det også ble målt PCB-innhold i morsmelken, ble det funnet de høyeste konsentrasjonene som til nå er innrapportert hos mennesker.

Tusen nyfødte barn viste seg å ha høyere kvikksølvinnhold i kroppen enn de grensene som til nå har vært regnet som trygge. Hjernene hos barn utvikler seg før fødselen, og de syv første årene er barna spesielt sårbare for virkningene av kvikksølv og PCB.

Pussig papegøye-prosjekt

Verdens sjeldneste papegøye, Spix macaw, har en kjent viltlevende bestand på bare et individ. Den ensomme hannen, som holder til i Brasils jungel, skal nå få selskap, melder bladet Verdens Natur. En hunnpapegøye som har levet hele sitt liv i fangenskap er sluppet fri. Så spørs det bare om de finner hverandre.

VM for sykkelbud

For tredje gang skal det i år arrangeres VM for sykkelbud.

Cycle Messenger World Championships 1995 (CMWC-95) er det offisielle verdensmesterskapet for sykkelbud. I tillegg til å samle bud fra hele verden i en vennskapelig konkurranse, er arrangementet reklame for en miljøvennlig bransje i vekst. CMWC samler i år 750 deltagere fra 42 land, og er faktisk større enn Ski-VM.

Årets mesterskap er i Toronto. En av årets deltagere, Hans-Marius Heier fra budfirmaet 1. Bud, understreker at konkurransen ikke er det viktigste.

– Det viktigste er å informere om muligheten til å drive praktisk miljøvern, og å møte kolleger fra hele verden, sier han til N&M Bulletin.

SFT uenig med Opseth om biltrafikk

Statens forurensnings-tilsyn (SFT) er uenig med samferdselsminister Kjell Opseths påstand om at ny teknologi vil ha stor betydning for utslipp fra biler. Trafikkveksten sørger for det.

N&M Bulletin
Jon K. Berg

I stortingsmeldingen Norsk Veg- og vegtrafikkplan for 1994 til 1997, heter det at «den teknologiske utviklingen vil kunne ha stor betydning for vegsektorens framtidige utslipp».

Transportbehov må bli mindre

Men i sin nye publisasjon, «Forurensning i Norge 1995», uttrykker SFT en helt annen oppfatning.

«Gevinsten ved miljøforbedringer på kjøretøy går tapt i trafikkveksten.» SFT mener at

transportbehovet må reduseres hvis luft- og støyforholdene i byene skal bli bedre.

Hele folket

I SFT-publikasjonen går det for øvrig fram at så å si hele den norske befolkningen er utsatt for bakkenært ozon over de anbefalte kriteriene for luftkvalitet. Det er Norsk institutt for luftforskning (Nilu) som har kommet fram til dette.

SFT skriver at menneskers følsomhet for bakkenært ozon er større enn tidligere antatt. Høye ozonkonsentrasjoner kan gi irritasjon av slimhinner, betennelsesreaksjoner i luftveiene og nedsatt lungefunksjon.

Høye ozonverdier virker også negativt på landbruksvekster og skog, men disse virkningene antas å være mindre i Norge enn i andre land.

Biltrafikk og oljelasting er to viktige årsaker til at bakkenært ozon blir dannet.

Miljøgifter truer 200 000 i California

200 000 mennesker i California er i fare for å bli utsatt for klorfremmende og steriliserende miljøgifter.

Det er forskere ved Berkeley-universitetet i California som nå kommer med advarselen. Miljøgiften dibromochloropropan (DBCP) forurensner jordsmonn og vann i delstaten.

DBCP ble forbudt brukt i USA i 1977, etter at det hadde vært benyttet i 20 år som sprøytemiddel mot rotspisende ormer.

Men nå varsler altså forskerne at de millionene av tonn som ble spredt i jordsmonnet, har funnet veien til grunnvann og drikkebrønner.

Ifølge den nye Berkeley-rapporten har 50 byer et alvorlig problem med miljøgifter i drikkevannet. Det er helseskadelige konsentrasjoner av DBCP i 1700 brønner i California. 200 000 mennesker sogner til disse

drikkevannskildene.

- Risiko

Konsentrasjon av pesticider (sprøytegifter) er en betydelig helserisiko i landbruksområder i delstaten, sier William Pease, toksikolog ved Berkeleys senter for offentlig helse, og hovedforfatter av den nye rapporten.

Forgiftningen av grunnvannet er et mye alvorligere problem enn for eksempel rester av sprøytegifter i mat, mener forskeren.

Søksmål

Produsentene av DCPB, deriblant Shell, måtte i juni ut med over 100 millioner dollar til byen Fresno. Byen hadde stevnet gift-produsentene for retten, etter at drikkevannet var forgiftet med DCPB. Saken ble løst ved et forlik utenfor rettsalen. Byen regner med at den må bruke penger på å motvirke miljøgiften i 40 år til. (IPS)

NKL-topp: opp med bensinprisen!

– Bensinprisen er alt for lav. Samfunns-kostnadene må på lang sikt reflekteres i våre priser. Det mener Steinar Sivertsen, viseadministrerende direktør i Forbrukersamvirket, NKL. Han ser også for seg en «søppelbørs» i Norge, som vil føre til at avfall øker i verdi.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

NKL ønsker å basere sin drift på det som kalles «bærekraftig utvikling». Avfallsminimering står sentralt. NKL har laget en tiltaks- og arbeidsplan, som skal gi alle divisjoner handlingsplaner for å redusere avfallsmengdene.

Sivertsen tror NKLs prosjekt om gjenvinning av plast kan føre til at Miljøverndepartementet innfører forskrifter for behandlingen av plastavfall.

Ti butikker i Hedmark har tilsammen spart 70 000 kroner på avfallsminimeringen. Med sine 1270 butikker, kan NKL altså spare flere millioner kroner.

Søppel-børs

Sivertsen ser for seg at det også

i Norge blir etablert en form for «søppelbørs», hvor det kjøpes og selges avfall. I dag er det store forskjeller rundt om i Norge, på pris og mulighet for å levere avfall til gjenvinning.

Slike «børsen» er etablert i flere andre land. I England er prisen på brukt avisepapir mangedoblet i løpet av få år.

– Det vi tidligere betraktet som søppel, kommer nå til å ha en verdi, kommenterer Sivertsen.

– Er dagens økonomiske utvikling i Norge bærekraftig?

– Nei. Vi fortsetter å bryte prinsippene for det bærekraftige. Vi lager mer søppel enn det naturen klarer å ta unna. Vi tar bort grøntarealer og vi forbruker mer olje enn jorda klarer å skape på nytt.

– NKL ønsker å lede forbruket inn i et mer bærekraftig forbruksmønster, og ha produkter som bruker færre ressurser. Men det kan godt være økonomisk vekst, så lenge den er innenfor de rammene naturen setter.

Bra å tjene penger

Sivertsen mener det er en svært liten konflikt mellom det å tjene penger – Forbrukersamvirket hadde samlet et overskudd på drøyt 900 millioner kroner i fjor – og å satse på en miljøriktig retning.

Forbrukersamvirket vil gjerne

ne tjene flere penger på økologiske matvarer. Men det er ikke så enkelt.

– Økologiske varer i Norge har ligget langt etter nabolandene våre. Nå er vi på full fart inn, men vi klarer på ingen måte å tilfredsstille etterspørselen etter økologiske produkter.

Sivertsen advarer mot å tro at det kan flomme av økologiske produkter over hele Norge i løpet av kort tid. Tilbudet må utvides gradvis.

Ikke imponert

– Etterhvert som vi priser miljøkostnadene, så vil økonomi og miljø gå hånd i hånd. I vårt samfunn er ikke samfunnskostnadene regnet med i prisen for en vare. For eksempel er bensinprisen alt for lav. Hvis den skulle reflektert samfunnets kostnader, burde den vært mye høyere, påpeker han.

Næringsliv og miljø

Utover høsten vil N&M Bulletin sette fokus på norsk næringslivs innsats for å bedre miljøet, gjennom intervjuer med ledere i norsk næringsliv. Først ut er viseadministrerende direktør i Forbrukersamvirket, NKL, Steinar Sivertsen.

NKL vurderer nå hva som vil skje med bedriften, om prisen på drivstoff skulle øke kraftig. Sivertsen mener det er en beregning de fleste store bedrifter burde gjøre.

Sentralisering stanser?

– Debatten om energibruk vil komme med tyngde i løpet av noen år. Det kan faktisk skje at sentraliseringen innen næringslivet stanser opp, fordi kostnadene ved transport og høyt energiforbruk gjør at det ikke lenger er så lønnsomt med store, sentrale enheter. Produksjon av ferske varer er et eksempel.

Sivertsen er generelt ikke imponert over norske bedrifters miljøinnsats.

– Mange som har stått fram som aktive, har gjort en innsats fordi de fikk kniven på strupen, gjennom strengere rensekraft, for eksempel.

– Utenom Denofa-Lilleborg ser jeg ikke noen større bedrifter i Norge i dag som bør slå seg på brystet.

Forbrukersamvirket (NKL)

19 000 ansatte. Omsetning (1994): 9,2 milliarder. Obs, Mega, Prix, Domus, S-Marked og Bygg og bo er alle deler av samvirket.

Vi gjør det rimeligere for folk flest å bruke mobiltelefonen. Vi lanserer Privat 200.

Nå er det din tur!

De fleste av oss ønsker frihet til å kunne ringe når det passer oss best. Mobiltelefonen og Privat 200 gir deg denne friheten. Betal 200 kroner i måneden, og ring for hele beløpet! Ringer du for mindre overføres det du har til gode til neste måned. Ringer du for mer, betaler du bare for ekstrasmåtalene. Du betaler ingen abonnementsavgift. GSM eller NMT-telefon? Velg det systemet som passer deg best. Kontakt en av våre forhandlere for et gunstig tilbud på mobiltelefon, eller ring oss på 810 33000 for mer informasjon.

 Telenor Mobil

– Må følge Svanen i miljømerkingen

Sivertsen er litt oppgitt over miljøorganisasjonens steile holdning til miljømerking.

NKL har tidligere samarbeidet med Naturvernforbundet om en egen miljømerking. Samarbeidet havarte da forbundet brøt med det offisielle miljømerket, Svanen.

– Det er umulig å forklare kundene at det ikke går an å

rette seg etter svanemerket, selv om også vi prøver å få mer fart i Svanen, sier Sivertsen.

– Når dere tar inn nye produkter med miljømerke, går det på beskostning av eksisterende varer som ikke tilfredsstiller de samme miljøkravene?

– Både og. Noen produkter kan erstattes direkte. Andre varer er merkevarer, som ikke kan tas ut av hyllene. Vi kan si til kunden at den nye varen er

det miljøriktige alternativet.

Villedende

I et prøveprosjekt på Hedmark har butikkene gjort kundene oppmerksomme på hvilke varer som har miljøfortrinn. Ifølge NKL valgte 25 prosent av kundene de miljøriktige varene, i den butikken hvor ordningen fungerte best. Prosjektet skal lanseres på landsbasis i høst.

Sivertsen mener deler av produsentenes egne miljømerker er villedende. Selv har NKL bedt produsenter slutte med egne miljømerker, og heller gå over til svanemerkingen.

Sivertsen varsler at NKL vil legge press på leverandører og produsenter, hvis det blir aktuelt å gå i mot eller merke manipulerte varer. Men han understreker at saken ikke er behandlet.

Økologiske hager i skuddet

Tusenvis av nordmenn bruker litt av ferien til et besøk i en økologisk hage. Norsk Økologisk Landbrukslag (Nøll) vil lære bort alternativt hagebruk. Hagebruk står for en stor del av norsk matproduksjon.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

Nøll startet ordningen med besøkshager i 1986 på Tingvoll i Møre og Romsdal. I dag er det 34 slike hager, spredd over hele landet fra Troms til Agder. I besøkshagene kan folk se hvordan grønnsaker, frukt, urter og bær blir dyrket økologisk. Hagevertene gir også veiledning i kompostering av hage og husholdningsavfall.

Stor hageproduksjon

Nøll har ikke full oversikt over

besøkstallene i besøkshagene.

– Det varierer sterkt med beliggenheten, men de mest besøkte steden kan ha flere tusen besøkende i en sesong, sier Jørn Norstrøm i Nøll til N&M Bulletin.

En million småhager

I følge Norstrøm er det usikkert hvor mye mat som totalt produseres i norske hager. Men han er ikke i tvil om at miljøgevinsten er stor ved å få flere hagebrukere til å gå over til økologiske dyrkningsmetoder.

Miljøheimevernet opplyser at 40 prosent av den norske potetproduksjonen foregår som hagebruk. I tillegg kommer hele produksjonen av en del bærsorter. I alt er det litt over en million småhager her i landet.

Miljøkalender

10. – 13. august: Nordiske jakt- og fiskedager, Elverum. Arrangert av Direktoratet for naturforvaltning og Norges jeger- og fiskerforbund.

10. – 13. august: Biologisk feltkurs, Tomb jordbruksskole. Arrangert av Norsk biologforening, tlf. 2285 4626.

11. – 13. august: 25 år siden Mardøla. Samling i Eikesdalen.

18. – 20. august: Miljøleir i Skjåk, med fokus på kraftutbygging i Øvre Otta. Folke møte og tematurer. Arrangør: Naturvernforbundet i Oppland. Mer info: Nina Henriksen, 6119 6665 eller Per Båts-haug, 6121 1418.

21. – 25. august: Environmental radioactivity in the Arctic. Internasjonal konferanse i Oslo, arrangert av bl.a. Statens strålevern. Mer info: 6716 2537.

22. – 25. august: ENS 1995. Stor miljøkonferanse i Stavanger. Mer info: 5187 0050.

28. – 31. august: Miljø 95.

Messe om næringsliv og miljø, Göteborg. Mer info: +46-31-109 100.

31. august – 14. september: Bergen kommune arrangerer miljøverksted, bymiljø 95.

5. – 6. september: Bo og leve i by. Miljøbykonferanse i Bergen.

7. – 8. september: Sunne boliger og bomiljø. Seminar arrangert av Sunnere By 95, Bergen kommune. Mer info: 5556 6340.

10. – 17. september: Naturvandring, arrangert av Den norske turistforening.

11. september: Kommune- og fylkestingsvalg.

15. september: Vil genteknologien fremme et bærekraftig landbruk? Åpent møte i Oslo, arrangert av Bioteknologinemda. Mer info: 2234 8791.

17. september: Rovdyrkonferanse, arrangert av Verdens Naturfond.

Sjøvegen på første klasse

FYLKESBAATANER
I SOGN OG FJORDANE

Trysilfjell Caravanplass

Prøv vintercamping i Trysilfjellet. Alle plassene har strøm.

2 sanitæranlegg med toaletter, dusjer, kjøkken og tørkerom.

Plassen ligger i Trysilfjell Turistsenter, og har gangavstand til alpinanlegget, serveringssteder, forretninger etc.

For nærmere informasjon kontakt

TRYSILFJELL UTMARKSLAG

N-2420 TRYSIL Tlf. 62 45 09 11 Fax. 62 45 11 50

Miljø- og ressursplan – for den miljøbevisste bonde

Som norske bønder har vi et ansvar for de naturressursene vi forvalter. Vi skal ikke bare produsere mat av høy kvalitet, men også bevare kulturlandskapet og det biologiske mangfoldet.

I dette arbeidet er Miljø- og ressursplan et hjelpemiddel for bonden. Norges Bondelag arbeider med «verktøyet» som bonden kan bruke i planleggingsfasen. En slik driftsplan inkluderer også miljøtiltak og bedre arealbruk.

**Hordaland
fylkeskommune**

5020 Bergen - tlf. 55 23 90 00
Telefax: 55 23 90 09

NORGES BONDELAG

Miljø på nett

I denne spalten presenterer vi miljørelaterte steder på Internet.

Staten på nett

Etter lang, lang venting har endelig staten kommet seg på Internet. Prosjektet har fått navnet Odin, og skal etter hvert gjøre masse offentlig informasjon tilgjengelig. For å komme til departementene, klikker du deg til <<http://odin.dep.no/>>.

Nei til a-bomber

Protestene mot de franske atomprøvesprengningene i Stillehavet blir større og større. Du kan følge sakens politiske gang via den australske avisen The Age, på <<http://www.vicnet.net.au/~theage/>>.

french.htm>. Greenpeace-skipet Rainbow Warriors tokt kan følges på <<http://www.greenpeace.org/~comms/rw/rw.html>>.

Grid satser

Forskningssenteret Grid Arendal satser på å gjøre miljøinformasjon tilgjengelig. Nå er «State of the Environment Norway», en rapport om Norges miljøtilstand, lagt ut på nettet. Adresse: <<http://www.grida.no/soe92/>>.

N&M Bulletin

Enkelte av artiklene kan du lese på Internet, via Teleposts utmerkede Scandinavia Online: <<http://www.telepost.no/Welcom.html>>. God fornyelse!

Norsk skipsfart støtter Naturvernforbundet!

UNITOR

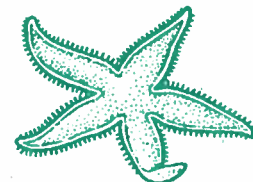
UNITOR AS

UniShip
UniShip Norge A/S
Bekkelagskaia 2
Postboks 8, Bekkelaget
0137 Oslo
Telefon 22 68 70 21
Telefax 22 68 91 54

K/S a.s Rlg Seismic II

6270 BRATTVAG

BRATTVAAG
SKIPSVERFT AS

Sjöstjerner, Asteroidea, klasse av pigghuder som har flat, stjerneformet eller femkantet kropp med sugeføtter på undersiden av armene. Munnen sitter midt på undersiden og fører inn til en sekkformet mage. De fleste sjöstjerner er rovdyr som lever av skjell, krabber og andre bunndyr. Noen av artene har så stor regenerasjonsevne at de kan danne en ny stjerne fra en enkelt arm. I norske farvann finnes ca. 40 av ca. 2000 arter.

Sjöstjerner, sjøpinnsvin og kråkeboller tar pulsen på havmiljøet ved å fungere som et slags miljøtermometer. Der de finnes er det sunne omgivelser.

Vi som har vårt virke i tilknytning til havet forstår hvor viktig det er å ta vare på det miljøet som er grunn for alt liv.

 NORGES REDERIFORBUND
Postboks 1452 Vika, 0116 Oslo.
Telefon: 22 41 60 80. Telefax: 22 41 50 21.

Norsk skipsfart støtter Naturvernforbundet!**Sikkerhet og Miljø er vår Verden**

Konseptet med én pumpe i hver lastetank har hatt stor betydning både for konstruksjon av moderne tankskip og måten de blir operert på.

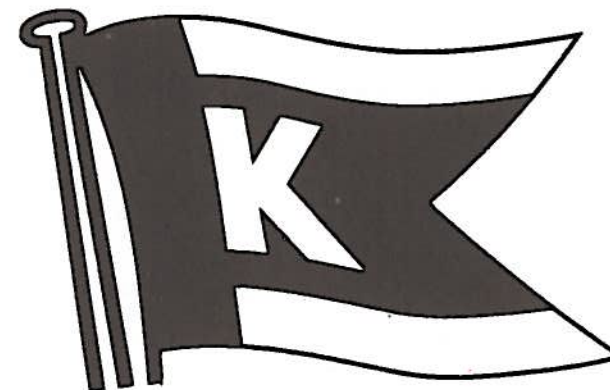
Med FRAMO pumpesystemer oppnåes:

- Full segregering av alle lastetanker
- Alle lasteførende rør lokalisert på dekk. Ingen rør eller ventiler inne i tankene
- Hurtig og effektiv tømning av lastetankene gir minimalt med lasterester og redusert slopmengde

Frank Mohn AS

Postboks 98, 5051 Nesttun, Tlf 55 99 90 00 Fax 55 99 93 80

Kværner Shipping a.s

Hoffsveien 1
P.O.Box 53 Skøyen
N-0212 Oslo, Norway

Tel. +47 22 96 71 00

TSCHUDI & EITZEN AS

Shipowners Managers Insurance

Founded 1883

Vi håper at Naturvernforbundet får aktiv støtte fra næringslivet til å oppnå Naturvernforbundets formål.

Konfrontasjoner skulle være helt unødvendig for gjennomføring av så prisverdige tiltak.

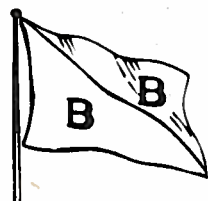
 Fred. Olsen & Co

Norsk skipsfart støtter Naturvernforbundet!

Anders Utkilens Rederi as

BUKSER OG BJERGNING A/S

ET REDERI I SIKKERHETENS
OG MILJØETS TJENESTE

Sea Truck Shipping AS

POSTBOKS 221, 4301 SANDNES
Tlf.: 51 66 60 71 - Fax: 51 66 01 44 - Telex: 33089

DEN NORSKE KRIGSFORSIKRING FOR SKIB

- GJENSIDIG FORENING -

(The Norwegian Shipowners Mutual War Risks Insurance Association)

Den norske Amerikalinje as
(Norwegian America Line)

Kværner Ships Equipment a.s

Kværner Moss

Tlf.: 69 25 22 21

Fax: 69 25 45 78

"GREEN SHIPS" renser exhaust gass med vårt system.

HOVFARET 4 N-0275 OSLO / P.O. BOX 253 SKØYEN N-0212 OSLO
TELEPHONE: (47) 22 50 25 20 TELEX: (56) 76806 OSCO N TELEFAX: (47) 22 50 37 80

Norsk skipsfart støtter Naturvernforbundet!

Odd H. Torjusen As

Etableret 1928
Skipsrederi - Skipsvesen - Sporveier - Kjøp & Salg - Assuranser - LagerSOLSTAD SHIPPING AS
BUDENHAVNStolt-Nielsen Rederi AS
A subsidiary of Shell Norway AS

A/S NESODDEN - BUNDEFJORD D/S

"Den kofrie, miljøvennlige Snarveien"

På begge sider av Oslofjorden utredes nå nye veisystemer og banetraseer i milliardklassen. Ingen myndigheter synes å være interesserte i at Oslofjorden ligger midt i mellom og kan utnyttes uten infrastruktur-kostnader av betydning, og være den miljøvennlige snarveien. Hva er den korteste veien mellom to punkter? Som regel sjøveien. Utnyttelse av den skaper godt miljø på tilnærmet alle plan. Myndighetene, dvs. Samferdsels-departementet, opplyser at de ikke har midler til å utrede dette! Vi synes det er rart. EU vil ha mest mulig over på kjøp. Norge går den motsatte vegen.

Red Band as

- a ship manager committed to
responsibility at seaCERTIFIED COMPANY SEP MANAGEMENT SYSTEM BY DNV
APPROVED BY ALL MAJOR OIL COMPANIES FOR WORLDWIDE OPERATION

Quality all the way

Address: KARL JOHANSGT 7 Telephone: 22338400 Telex: 22338431 Teller: 71388 REB N Enterprise no: NO962185536
P.O. BOX 347
N-0101 OSLO, NORWAY

Takk for støtten!

DET NORSKE VERITAS

Kjemisk Forbund

INDUSTRI OG MILJØ

Garantert mørt?

Sørg for å få det skriftlig!

Når du legger penger og sjel i å lage et deilig biff-måltid, fortjener du at råvarene holder mål. Gildes Mørhetsgaranti er resultatet av våre svært strenge krav til storfekjøtt.

Likevel kan det skje at du ikke blir 100% fornøyd. Men da skal du i alle fall ha pengene dine tilbake! En flat-

biff kan aldri bli like mør som en indrefilet. Men vi garanterer at vår flatbiff er så mør som en flatbiff kan bli.

Er du misfornøyd, så la oss få vite det. Send oss et brev om hvor biffen er kjøpt, legg ved garantimerket og prisetiketten, og du får pengene tilbake.

Se etter dette merket - du finner det kun på Gildes Storfekjøtt.

Gilde
- det kjennes på smaken